

Семко Л. П.
науковий співробітник відділу математичної
та інформатичної освіти
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна
L_Semko@ukr.net

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ З ІНФОРМАТИКИ: ЇХ ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Важливим аспектом в реалізації забезпечення органічного поєднання освітньої, наукової та інноваційної діяльності є підготовка та впровадження в освітній процес навчально-методичних посібників, зокрема з інформатики.

Метою створення навчально-методичних видань з інформатики є: управління навчальним процесом; допомога вчителю у плануванні та дозуванні навчального матеріалу; підбір додаткових відомостей, осмислення місця теми у навчальному матеріалі; освоєння змісту освіти, розкриття одного з можливих шляхів методичного здійснення цього змісту тощо.

Навчально-методичне видання з інформатики – це видання, які містять матеріали (розробки) за методикою викладання розділів, тем курсу інформатики, а також за методикою виховання, призначеного для вчителя, методиста. В даний час навчально-методичні видання з інформатики для вчителя досить широко представлені у вигляді навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, методичних вказівок, методичних посібників, методичних описів, методичних коментарів, методичних розробок тощо.

Для складання типологічної моделі даних посібників, які відображають повноту всіх методичних видань, нами розглянуто основні види навчально-методичних видань з інформатики:

✓ навчально-методичний посібник – методичне видання, призначене на допомогу діяльності вчителя інформатики, що містить практичні розробки за певною методикою викладання дисципліни;

✓ методичні рекомендації – методичне видання, що містить комплекс коротких і чітко сформульованих пропозицій щодо впровадження в практику ефективних методів навчання і виховання, отриманих в результаті дослідно-експериментальної роботи;

✓ методичні розробки (поурочне планування) – методичне видання на допомогу вчителю, що містить зразки планування навчального матеріалу з інформатики на півріччя, рік, а також конспекти окремих уроків, з окремих тем курсу;

✓ методичні вказівки – методичне видання, що містить певні теоретичні відомості і конкретні вказівки щодо проведення самостійних (практичних, лабораторних) робіт з інформатики;

✓ методичний посібник – методичне видання, яке описує і регламентує роботу методиста, що регулює способи здійснення практичної педагогічної діяльності;

✓ методичні описи – методичне видання, в якому шляхом простого викладу розповідається про конкретне отримане рішення або про те, як його можна отримати;

✓ методичні коментарі – методичне видання, яке може бути частиною опису, аналізу, рекомендацій, коли, виклавши тезу, описавши своє бачення, тут же отримуєш коментар щодо даного рішення.

Виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що навчально-методичний посібник для вчителя є більш широким і повним за своїми функціями, структурою і обсягом з усіх видів навчально-методичних видань, призначених для підготовки до проведення уроків з інформатики [1].

Проведений нами порівняльний аналіз існуючих навчально-методичних посібників з інформатики показав, що:

✓ підручник (навчальний посібник) та навчально-методичний посібник для вчителя – ядро навчально-методичного комплексу та ядро системи засобів навчання;

✓ підручник та методичний посібник до нього є взаємопов'язаними

підсистеми, які здійснюють управління педагогічним процесом, що забезпечують взаємодію двох складових навчального процесу: вчителя та учня;

✓ підручник постає як підсистема, яка організує насамперед діяльність учнів, у той час як навчально-методичний посібник за своєю домінуючою функції є підсистемою, що організує діяльність вчителя та його взаємодію з учнями.

Для визначення структури методичного посібника визначимо вимоги щодо нього:

✓ навчально-методичний посібник для вчителя має бути практичним керівником його діяльності в навчанні учнів і тим самим сприяти вирішенню практичних завдань стосовно діяльності вчителя. Він має знайомити вчителя з цілями та завданнями кожного року навчання та з її специфікою. Ці відомості необхідно вказувати у вступі, причому дробово, розгорнуто;

✓ методичний посібник має допомагати вчителю не тільки усвідомлювати цілі навчання, а й показувати, як його пов'язати з конкретним матеріалом. Він повинен забезпечувати створення у вчителя потрібної установки, орієнтувати його у тому, як із заданої мети може бути організований урок, в якій послідовності і як виконувати вправи, як представляти та пояснювати матеріал, перевіряти його засвоєння тощо;

✓ під час розробки навчально-методичних посібників особливо важливо розкрити шляхи щодо розширення можливостей вчителів у виборі оптимальних методів, форм та засобів навчання, а також щодо застосування комп'ютерних технологій в навчанні інформатики. Необхідно також відображати міжпредметні зв'язки.

Виходячи з цього, можна визначити, що основним орієнтиром при побудові методичного посібника має служити, перш за все, шкільна програма, яка є невід'ємною частиною посібника.

Методична частина повинна слідувати логіці діючого підручника, визначати обсяг та глибину вивчення кожного питання, ставити перелік основних понять та провідних ідей і, звичайно ж, надавати вчителю допомогу

щодо засвоєння цих елементів навчального матеріалу. У посібнику мають бути рекомендації вчителю. Доцільно, щоб у ньому були також зразки вирішення найскладніших завдань курсу інформатики, система самостійних та контрольних робіт [2].

На основі аналізу існуючих навчально-методичних видань нами визначено вимоги до посібника:

✓ навчально-методичний посібник має керувати не лише процесом усвідомлення вчителем цілей навчання, а й процесом усвідомлення змісту та структури навчального матеріалу;

✓ навчально-методичний посібник повинен керувати процесом оволодіння способами організації педагогічного процесу в цілому та в різноманітних конкретних формах його прояви, озброювати вчителя методами та прийомами роботи;

✓ будучи ядром навчально-методичного комплексу, навчально-методичний посібник має відбивати, як його методично грамотно використовувати у процесі навчання інформатики.

Виходячи з певних вимог пропонуємо наступну структуру навчально-методичного посібника до традиційного підручника:

1) вступ, в якому мають бути дрібно, розгорнуто та інструментально сформульовані цілі та завдання певного року навчання;

2) зразкове тематичне планування на даний рік навчання;

3) опис усіх компонентів, що входять до складу навчально-методичного комплексу для цього року навчання;

4) методична частина, в якій має бути закладена система управління процесом оволодіння способами організації педагогічного процесу в цілому та в різноманітні конкретні форми його прояви.

Враховуючи аналіз існуючих методичних посібників з інформатики, розробку вимог до них, колектив відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України працює над розробкою методичних посібників для вчителів з інформатики.

Список використаних джерел:

1. Семко Л.П. Структурні компоненти навчально-методичної літератури для вчителя інформатики. Проблеми сучасного підручника: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (28 – 29 травня 2020 р). Педагогічна думка. Київ. 2020. С. 170-172.
2. Семко Л.П. Роль та особливості навчально-методичного комплексу в процесі навчання інформатики. *Збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми сучасного підручника»*. Київ.: Педагогічна думка, 2021. С. 224-227.